2 A 528/2002- 20

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Antonína Koukala v právní věci **žalobkyně M. R.**, proti **žalované České správě sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, v řízení o žalobě (opravném prostředku) proti rozhodnutí žalované ze dne 31. 1. 2002,

takto:

I. Žaloba se zamítá.

II. Účastníkům se nepřiznává náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále jen žalované) ze dne 31. 1. 2002, byla zamítnuta žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. (o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 – 1945), s odůvodněním, že zákon se vztahuje na vdovy a vdovce po politických vězních, pokud jsou občany České republiky, jejichž manželství trvalo po celou dobu věznění či vzniklo během jejich věznění a jejichž manžel kdykoliv později zemřel, stejně tak se zákon vztahuje na vdovy a vdovce, kteří uzavřeli nové manželství. Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky žalobkyni však nevznikl, protože pan H. R. nebyl jejím manželem až do své smrti. Manželství bylo rozvedeno Obvodním soudem pro Prahu 1 dne 25. 2. 1965.

Ve včas podaném opravném prostředku žalobkyně poukazovala na to, že s panem H. R. byli manželé od xxx 1947 do xxx 1965. Vyslovila přesvědčení, že má nárok na odškodnění podle § 2 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb., neboť manželství trvalo po celou dobu manželova věznění. V době manželova věznění měli dvě malé děti a žalobkyně se o ně starala.

Uvedla dále, že po manželově věznění těžko sháněla zaměstnání vzhledem k politické situaci a byla odkázána na pomoc příbuzných. Poukazovala rovněž na to, že psychicky trpěla častými domovními prohlídkami. Žádala, aby její žádost byla znovu prošetřena.

Žalovaná ve svém vyjádření ze dne 21. 11. 2002 poukázala na právní úpravu nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. (dále jen zákon), zejména pak na ustanovení § 2 odst. 2, podle něhož se zákon rovněž vztahuje na vdovy a vdovce po osobách uvedených v odst. 1, pokud jsou občany České republiky, jejichž manželství trvalo po celou dobu věznění či vzniklo během jejich věznění a jejichž manžel kdykoliv později zemřel; stejně tak se zákon vztahuje na vdovy a vdovce, kteří uzavřeli nové manželství. Konstatovala, že žalobkyně není osobou uvedenou v § 2 odst. 2 zákona a zákon se proto na ni nevztahuje, neboť manželství žalobkyně a H. R. zaniklo rozvodem a žalobkyně se nemohla stát vdovou H. R. Nárok na peněžní částku jí proto nemohl vzniknout. Navrhovala, aby soud napadené rozhodnutí jako věcně správné a zákonu odpovídající potvrdil.

V daném případě jde o věc, která na Nejvyšší správní soud přešla podle ustanovení § 132 zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním (s. ř. s.) z Vrchního soudu v Praze. Nejvyšší správní soud ve věcech neskončených vrchními soudy dokončí řízení zahájená před těmito soudy jako soud prvního stupně. Podle ustanovení § 130 s. ř. s. se neskončená řízení podle části páté o. s. ř. dokončí podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s., tedy jako řízení o žalobách. O takový případ jde i v projednávané věci, a proto Nejvyšší správní soud postupoval v řízení podle ustanovení § 65 a násl. s. ř. s.

Soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení předcházející jeho vydání a dospěl k závěru, že žalobě (opravnému prostředku) žalobkyně nelze vyhovět.

Zákon č. 261/2001 Sb. se podle ustanovení § 2 odst. 1 vztahuje též na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (dále jen „politický vězeň“). Podle odst. 2 téhož ustanovení se zákon rovněž vztahuje na vdovy a vdovce po osobách uvedených v odst. 1, pokud jsou občany České republiky, jejichž manželství trvalo po celou dobu věznění, či vzniklo během jejich věznění a jejichž manžel kdykoliv později zemřel; stejně tak se zákon vztahuje na vdovy a vdovce, pokud jsou občany České republiky, kteří uzavřeli nové manželství. Podle ustanovení § 3 odst. 1 téhož zákona je účastník národního boje za osvobození, i jejich vdovy nebo vdovci a děti podle ustanovení § 1 odst. 2 anebo politický vězeň a jejich vdovy a vdovci podle ustanovení § 2 odst. 2 oprávněnou osobu (dále jen „oprávněná osoba“), která má nárok na poskytnutí

jednorázové peněžní částky. Ta činí pro politického vězně při věznění delším než 1 rok částku 120 000 Kč, přičemž za každý další měsíc věznění se výše jednorázové peněžní částky zvyšuje o 1000 Kč. Při věznění kratším než 1 rok, trvajícím však alespoň 3 měsíce, činí 60 000 Kč. Výše jednorázové peněžní částky pro vdovu nebo vdovce po politickém vězni činí vždy její polovinu (ustanovení § 5 odst. 2, 4, 7 zákona č. 261/2001 Sb.).

Jak vyplývá ze skutkových zjištění, ze kterých vycházel správní orgán v napadeném rozhodnutí a která ani žalobkyně nezpochybňuje, je žalobkyně občankou České republiky, která požádala o poskytnutí jednorázové peněžní částky jako vdova po politickém vězni, po panu H. R., zemřelému dne xxxx 2001. Podle xerokopie oddacího listu vydaného farním úřadem Českobratrské církve evangelické v Praze dne xxxx 1947 bylo manželství žalobkyně s panem H. R. uzavřeno dne xxx 1947. Podle údajů uvedených v žádosti byl manžel žalobkyně vězněn od 26. 2. 1954 do 10. 5. 1960 a rozhodnutí o jeho věznění bylo zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci usnesením Vyššího vojenského soudu v Příbrami ze dne 18. 7. 1990 sp. zn. RTV 8/90. Podle potvrzení matrikářky Městské části Praha 1, bylo manželství žalobkyně rozvedeno pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 2. 1965 sp. zn. 12 C 239/64 (v matrice vyznačeno 12. 5. 1965). Podle úmrtního listu vydaného úřadem Městské části Praha 2 dne 11. 4. 2001 byla jako pozůstalá manžela uvedená B. R. (rozená Š.).

Z uvedeného je patrno, že pan H. R. byl politickým vězněm ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. a dále, že v době jeho věznění byla žalobkyně jeho manželkou, přesto jí však nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky nevznikl. Zákon totiž jako jednu z nezbytných podmínek přepokládá trvání manželství až do úmrtí politického vězně, neboť pouze v takovém případě může pozůstalý manžel nabýt statutu vdovy – vdovce. Manželství žalobkyně a pana H. R. však bylo rozvedeno v r. 1965. Žalobkyně se tedy v důsledku úmrtí politického vězně pana H. R. v roce 2001 nemohla stát jeho vdovou, ostatně z úmrtního listu H. R. je patrné, že jeho manželkou v té době byla jiná žena (B. R., rozená Š.) a tato žena se tedy stala jeho vdovou. Žalobkyně ani netvrdí, že je vdovou po panu H. R., poukazuje však na to, že její manželství trvalo po celou dobu věznění H. R. a dovozuje, že jí nárok na odškodnění podle zákona č. 261/2001 Sb. z tohoto důvodu vznikl. V tomto směru je však nutno poukázat na to, že zákon nečiní z vymezení podmínek nároku žádné výjimky a odškodnění poskytuje jen v případech, kdy se jedná o vdovy a vdovce po politických vězních.

Soud nezpochybňuje tímto nespornou odvahu a statečnost pana H. R., kterou jako politický vězeň prokázal, ani to, že žalobkyně jako jeho manželka v době jeho věznění s ním prožívané útrapy sdílela. Nicméně striktní vymezení podmínek nároků zákonem, bez toho, aniž by bylo do zákona zakotveno jakékoliv zmírňovací právo (odstranění tvrdosti zákona) neumožňuje ani soudu v rámci jeho rozhodovací pravomoci přiznat žalobkyni nárok na odškodnění, pokud splnění podmínek nároku neprokázala. Soudu v žádném případě nepřísluší vůli zákonodárce podle své úvahy měnit, doplňovat či nahrazovat, neboť je zákonem vázán.

Ze všech výše uvedených důvodů soudu nezbylo, než žalobu podle ustanovení § 78 odst. 7 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítnout, když postup správního orgánu neshledal v daném případě nezákonným.

Výrok o náhradě nákladů řízení je výrazem skutečnosti, že žalobkyně neměla v řízení úspěch a úspěšný žalovaný správní orgán náhradu nákladů řízení nepožadoval (§ 60 odst. 1 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku n e j s o u opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30.6.2003

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu